

Paper

Verbruik duurzaam gecertificeerde cacao door cacao-verwerkende bedrijven in Nederland

Onderzoeksrapport

Kathleen Geertjes

April 2018

Inhoud

Samenvatting 3

1. Inleiding 4

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek 4

1.2 Opzet van het onderzoek 5

1.3 Indeling van het rapport 6

2. Methode 6

2.1 Selectie bedrijven 6

2.2 Vragenlijst 7

2.3 Analyse 8

2.4 Aandachtspunten 8

3. Resultaten 9

3.1 Respons 9

3.2 Dekking cacaovolume 10

3.3 Inkoop door cacaoverwerkende bedrijven 11

3.4 Verwerking van cacao 14

3.5 Afzet van cacao in eindproducten voor menselijke consumptie 15

3.6 Bedrijven met duurzame cacao voor eindproducten food 17

3.7 Zichtbaar duurzaam gecertificeerde eindproducten 19

4. Conclusie 20

Bijlagen 21

Bijlage 1: Bronnen 21

Bijlage 2: Brief bij de vragenlijst 24

Bijlage 3: Begeleidende brief van VBZ bij vragenlijst 26

Bijlage 4: Vragenlijst 27

Samenvatting

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft een enquête uitgevoerd onder bedrijven in Nederland die cacao of cacao producten verwerken met het doel om meer inzicht te krijgen in de afzet van duurzaam gecertificeerde cacao in Nederland. Het onderzoek is verricht in opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ).

Nederland is een grote importeur van cacaobonen. Door een klein aantal grote bedrijven in Nederland worden de cacaobonen verwerkt tot halfproducten als cacaomassa, cacaoboter en cacaopoeder. De halfproducten worden geëxporteerd of door chocoladeproducenten, bakkerijen en andere voedingsmiddelenproducenten in Nederland verwerkt tot chocolade of andere cacao producten. De eindproducten food met cacao, worden direct verkocht aan de consument of via supermarkten en overige retail aangeboden aan de consument, of worden geëxporteerd. Door leveranties tussen bedrijven kan dezelfde cacao door meerdere bedrijven in de productieketen verwerkt zijn en vaker dan één keer in de respons voorkomen. Voor deze dubbeltellingen is niet gecorrigeerd.

De enquête is naar 464 bedrijven gestuurd, waarvan 289 bedrijven hebben gerepsondeerd: een respons van 62 procent. Van de 289 responderende bedrijven gaven 184 bedrijven aan dat ze in 2014, 2015 en/of 2016 cacao of cacao producten hebben verwerkt. De resterende 105 bedrijven gaven aan geen cacao(producten) verwerkt te hebben.

Naar schatting is met de respons 85 tot 95 procent van de Nederlandse verwerking van cacaobonen in beeld, en ongeveer de helft van de Nederlandse verwerking van cacaomassa, -boter en -poeder. De dekking was niet goed te bepalen voor de bedrijven die cacao producten die voor een deel cacao bevatten, zoals bijvoorbeeld chocolade, inkochten. Het is dan ook onduidelijk in hoeverre de resultaten representatief zijn voor de gehele cacaooverwerkende industrie in Nederland, maar ze zijn wel een goede indicatie voor het gebruik van duurzaam gecertificeerde cacao door bedrijfstakken en de afzetkanalen voor duurzame cacao.

In 2016 werden door de responderende bedrijven die cacaobonen, cacao en/of cacao-producten inkochten voor verwerking, 30 procent erkend duurzame cacao ingekocht. In 2015 bedroeg dit 25 procent en in 2014 nog 21 procent. Tot erkend duurzame cacao wordt cacao met het keurmerk UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar en/of Organic/biologisch gerekend.

In tabel 1 op de volgende pagina staan de resultaten per bedrijfstak samengevat. De verwerkers van cacao(bonen) wisten het aandeel erkend duurzame cacao in hun totale cacaooverbruik te verhogen van 18 procent in 2014 naar 28 procent in 2016. Bij de chocoladeproducenten en bakkerijen was ook een dergelijke toename te zien. Zij kochten in 2016 gemiddeld 46 procent erkend duurzame cacao in, terwijl dat in 2014 nog gemiddeld 38 procent bedroeg.

De cacao in eindproducten food wordt via verschillende afzetkanalen aan consumenten verkocht. De cacao in de eindproducten food voor supermarkten in Nederland bestond in 2016 (in de respons) voor 86 procent uit erkend duurzaam gecertificeerde cacao. Zij zijn het

afzetkanaal met het hoogste aandeel duurzame cacao. Veel cacao wordt afgezet in het buitenland. De cacao in geëxporteerde eindproducten food bestond in 2016 voor 44 procent uit erkend duurzame cacao. De afzetkanalen direct naar consumenten en overige retail zaten daar tussenin met respectievelijk 49 en 52 procent erkend duurzame cacao.

1. De belangrijkste resultaten per bedrijfstak (in respons)

Bedrijfstak	Kenmerken	Percentage erkend duurzaam cacaovolume
10.82.1 Verwerking cacaobonen	Klein aantal bedrijven; groot cacaovolume; cacaobonen verwerkt tot halfproducten.	18% in 2014 21% in 2015 28% in 2016
10.82.2 Chocoladeproducenten	Halfproducten verwerkt tot eindproducten food; buitenland (88%) is de belangrijkste afzetmarkt; producten voor supermarkten en overige retail zijn vaker duurzaam gecertificeerd dan die voor het buitenland.	39% in 2014 50% in 2015 46% in 2016
10.72 Bakkerijen voor koekjes en houdbaar banket	Afzetmarkten zijn buitenland (64%) en supermarkten (35%); producten voor supermarkten zijn vaker duurzaam gecertificeerd dan die voor het buitenland.	34% in 2014 38% in 2015 42% in 2016
10.71 Bakkerijen voor brood en vers banket	Groot aantal bedrijven; klein cacaovolume; sterke toename in volumeaandeel duurzame cacao (door enkele bedrijven); afzetmarkten zijn supermarkten (35%), buitenland (32%) en consumenten (31%); duurzame cacao is vaak niet zichtbaar voor de consument.	38% in 2014 45% in 2015 66% in 2016
Overige bedrijfstakken (w.o. 10.51, 10.52 en 46)	De bedrijven, o.a. zuivelbedrijven, gebruiken vooral duurzame cacao; supermarkten zijn de belangrijkste afzetmarkt; duurzame cacao is vrijwel altijd zichtbaar voor de consument.	94% in 2014 91% in 2015 91% in 2016

Bron: CBS.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) monitort in opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ) de consumptie van duurzaam gecertificeerde cacao. Het gaat hierbij om de doelstelling zoals die in de intentieverklaring van de cacaosector in 2010 is opgenomen: 50% van de geconsumeerde cacao is duurzaam gecertificeerd in 2015 en 100% in 2025. In 2015 heeft het CBS voor het eerst gegevens gepubliceerd over de afzet van duurzame cacao in supermarkten. Het ministerie van EZ heeft het CBS in 2016 gevraagd om naast de afzet in supermarkten ook de afzet via andere kanalen te onderzoeken. Dit heeft geleid tot het uitzetten van een enquête onder bedrijven in Nederland die cacao of cacao producten verwerken. De resultaten en een beschrijving van dit onderzoek staan in dit onderzoeksrapport. Naast dit uitgebreide rapport bestaat een publieksversie met een korte beschrijving van het onderzoek en de belangrijkste resultaten. Beide rapporten zijn te vinden op de CBS-website.

Het onderzoek naar cacao maakt deel uit van onderdeel 2 van de opdracht die het CBS voor het ministerie uitvoert. Onderdeel 1 betreft de update van de Monitor duurzame agro-grondstoffen. De monitor bevat informatie over zeven grondstoffen: palmolie, soja, koffie, groenten & fruit (totaal en bananen), hout, kweekvis en cacao en heeft betrekking op de verslagjaren 2012 tot en met 2015. De uitkomsten zijn gepubliceerd op de website van CBS (<https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/landbouw/monitor-duurzame-agro-grondstoffen-2016>).

Onderdeel 2 bestaat, naast het onderzoek naar cacao, ook uit een vooronderzoek naar de monitoring van bloemen & potplanten, palmolie en soja op Europees niveau. De resultaten van die verkenning zijn in een andere notitie, genaamd 'Monitoring van duurzame palmolie, soja en bloemen en planten op Europees niveau, een verkenning van de mogelijkheden', in februari 2017 aan het ministerie van EZ gerapporteerd.

Nederland is een grote importeur van cacaobonen, met een aandeel van 21 procent in de wereldimport in 2013 (FAOSTAT). De cacaobonen worden in Nederland door enkele grote bedrijven verwerkt tot halfproducten als cacaomassa, cacaoboter en cacaopoeder. De halfproducten worden geëxporteerd of door chocoladeproducenten, bakkerijen en andere voedingsmiddelenproducenten in Nederland verwerkt tot chocolade of andere cacao-producten. De eindproducten food met cacao worden via verschillende afzetkanalen afgezet: direct aan consumenten (bijvoorbeeld door bakkers of chocolaterieën), via supermarkten en andere verkooppunten (overige retail) aan consumenten in Nederland, of ze worden geëxporteerd. Voor meer informatie zie de Monitor Duurzame Agro-grondstoffen 2016 op de CBS-website¹⁾. In dit rapport komen de verschillende schakels in de cacao keten, de cacao stromen (inkoop, verwerking) en de afzetmarkten voor de eindproducten food met cacao aan de orde.

1.2 Opzet van het onderzoek

Het CBS heeft een enquête uitgevoerd onder bedrijven in Nederland die cacao of cacao-producten verwerken. Om een zo grote mogelijke groep cacaooverwerkende bedrijven in beeld te krijgen, is een brede groep bedrijven aangeschreven met het verzoek de enquête in te vullen. Met behulp van de statistieken Internationale Handel in Goederen (IHG) en Verkopen industriële producten naar productgroep (Prodcorn) is nagegaan hoeveel cacao er ongeveer in Nederland verwerkt zou moeten zijn en in welke mate dit volume gedekt is door de responderende bedrijven.

De enquête richt zich op het in beeld brengen van het aandeel duurzaam gecertificeerde cacao in het verbruik door de cacaooverwerkende industrie in Nederland. Het aandeel duurzaam gecertificeerde cacao in voedingsmiddelen voor de consumenten in Nederland kan met deze enquête niet bepaald worden. Het onderzoek betreft namelijk alleen cacao-producten van producenten in Nederland. De cacao-producten (eindproducten) die in het buitenland zijn geproduceerd en na import in Nederland worden geconsumeerd, zijn buiten beschouwing gelaten.

De Vereniging voor de Bakkerij- en Zoetwarenindustrie (VBZ) heeft gezorgd voor een begeleidende brief bij de enquête (bijlage 3). Het CBS wil VBZ en de responderende bedrijven bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek.

¹⁾ Monitor 2016: <https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/landbouw/monitor-duurzame-agro-grondstoffen-2016/grondstoffen/cacao/achtergrondinformatie-en-handelsstromen-cacao>.

1.3 Indeling van het rapport

In hoofdstuk 2 is de onderzoeksmethode beschreven: de selectiecriteria van de bedrijven voor het onderzoek in paragraaf 2.1 en de opzet van de vragenlijst in paragraaf 2.2. Paragraaf 2.3 geeft uitleg over de CBS-bronnen die zijn gebruikt voor de selectie van bedrijven en voor de analyse van de dekking. Paragraaf 2.4 geeft enkele aandachtspunten bij het onderzoek.

Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten. Paragraaf 3.1 gaat over de respons. In paragraaf 3.2 wordt een beeld gegeven van de dekking van het waargenomen cacaovolume voor de onderzoekspopulatie. De paragrafen 3.3 tot en met 3.7 geven de resultaten voor de responderende bedrijven weer. Tot slot worden enkele conclusies getrokken (in hoofdstuk 4).

2. Methode

2.1 Selectie bedrijven

De onderzoekspopulatie bestaat in principe uit bedrijven in Nederland die cacao of cacao producten verwerken.

Er bestaat geen direct beschikbaar totaal overzicht van bedrijven die cacao(producten) produceren. Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn op basis van de standaard bedrijfsindeling (sbi) 464 bedrijven geselecteerd die mogelijk cacao(producten) verwerken. De geselecteerde sbi-codes betreffen echter bredere categorieën. Zo behoren snoepproducenten bijvoorbeeld tot dezelfde bedrijfstak (sbi 10.82.2) als de chocolade-producenten en dat geldt ook voor broodbakkers in vergelijking met banketbakkers (sbi 10.71) en kaasfabrieken in vergelijking met zuivelbedrijven (sbi 10.51) die cacao verwerken.

De bedrijven die zijn benaderd om mee te werken aan dit onderzoek, zijn geselecteerd op basis van één van de volgende kenmerken:

- bedrijven in het ABR met sbi 10.52 ‘Vervaardiging van consumptie-ijs’ met 20 of meer werknemers;
- bedrijven in het ABR met sbi 10.71 ‘Vervaardiging van brood en vers banketbakkerswerk’ en 10.72 ‘Vervaardiging van beschuit en koekjes en ander houdbaar banketbakkerswerk’ met 20 of meer werknemers, behalve als op internet te zien is dat ze geen banket maken (maar alleen brood);
- bedrijven in het Algemeen Bedrijven Register (ABR) behorend tot de standaard-bedrijfsindeling (sbi) 10.82 ‘Verwerking van cacao en vervaardiging van chocolade en suikerwerk’ met een grootteklasse van 2 of meer werkzame personen;
- bedrijven in de CBS-Productiestatistiek (PS) met een opgave voor de inkoop van cacao of chocolade;
- bedrijven op de ledenlijst van de VBZ waarvan op basis van naamgeving of informatie op het internet blijkt dat ze cacao(producten) produceren.

Verder zijn er van de bedrijfstakken die in beperkte mate cacao verwerken, per bedrijfstak een tiental grotere bedrijven (met ten minste 20 werknemers) geselecteerd, die mogelijk cacao verwerken:

- bedrijven met sbi 10.41 'Vervaardiging van plantaardige en dierlijke oliën en vetten (geen margarine en andere spijsvetten)' en 10.42 'Vervaardiging van margarine en overige spijsvetten';
- bedrijven in het ABR met sbi 10.51 'Vervaardiging van zuivelproducten (geen consumptie-ijs)' waarvan op internet wordt aangegeven dat ze chocoladezuivel produceren;
- bedrijven met sbi 46.36 'Groothandel in suiker, chocolade en suikerwerk', 46.37 'Groothandel in koffie, thee, cacao en specerijen (geen ruwe)' en 46.38 'Groothandel in overige voedingsmiddelen en in overige grondstoffen en halffabricaten voor de voedingsmiddelenindustrie', die mogelijk zelf ook cacao-producten produceren.

In bovenstaande lijst is aangegeven dat de bedrijven soms op internet zijn opgezocht. Dit is feitelijk alleen voor de grotere bedrijven gedaan met 50 werknemers of meer. Als uit de informatie op internet bleek dat ze geen (cacao)verwerkende bedrijven zijn, maar bijvoorbeeld puur snoep, brood of kaas produceren, dan zijn ze uit de selectie gehaald en niet aangeschreven.

Voor meer informatie over de PS en het ABR zie bijlage 1.

2.2 Vragenlijst

Het onderzoek is gehouden in de periode december 2016 - april 2017. Het betrof een niet-verplichte digitale vragenlijst (CAWI²⁾), waarbij de geselecteerde bedrijven verzocht zijn om door middel van een inlogcode de enquête op het internet in te vullen (zie bijlage 2 voor de brief). De enquête was vergezeld met een begeleidende brief van VBZ (zie bijlage 3). De bedrijven die niet binnen één tot anderhalve maand respondeerden, zijn twee keer gerappelleerd. Vervolgens zijn de grotere bedrijven die nog niet gerespondeerd hadden, gebeld met het verzoek om de enquête alsnog in te vullen.

De enquête bestond uit twee blokken met vragen:

vragen over de inkoop van cacao voor verwerking in 2014, 2015 en 2016, over:

- totale hoeveelheid cacao;
- keurmerken van de cacao;
- hoeveelheid door het ministerie erkend duurzaam gecertificeerde cacao (UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar en Organic/biologisch);
- hoeveelheid niet-erkend duurzaam gecertificeerde cacao.

vragen over de verwerking en verkoop van cacao, over:

- hoeveelheid verwerkt tot halfproducten, eindproducten food en eindproducten non-food in 2014, 2015 en 2016;
- procentuele verdeling van de afnemerscategorieën in 2016: consumenten, export, supermarkten, overige retail;
- procentuele verdeling van de afnemerscategorieën in 2016 voor duurzaam gecertificeerde cacao: consumenten, export, supermarkten, overige retail;

²⁾ Computer Assisted Web Interviewing.

- percentage van duurzaam gecertificeerde eindproducten met cacao die zichtbaar duurzaam is voor de consument (door keurmerk op etiket);
- keurmerken die zichtbaar zijn voor de consument;
- ontwikkeling van het aantal cacao-producten met de door het ministerie erkende keurmerken van 2016 ten opzichte van 2015.

De schermafdrucken van de enquête staan in bijlage 4.

Bij de vragen is onderscheid gemaakt in erkende en niet-erkende duurzaamheidskeurmerken. De keurmerken UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar en Organic/biologisch worden door het ministerie van EZ beschouwd als gegarandeerd of erkend duurzaam.

2.3 Analyse

De totale populatie aan cacao-verwerkende bedrijven in Nederland is onbekend. Van de bedrijven die geselecteerd zijn voor de enquête op basis van de PS, het ABR en de ledenlijst van VBZ, is het belangrijk om te weten in welke mate ze de cacao-verwerkende industrie in Nederland dekken. Hiervoor zijn de statistieken Internationale Handel in Goederen (IHG) en Verkopen industriële producten naar productgroep (Prodcom) gebruikt (zie ook bijlage 1). Ook zijn de geënquêteerde bedrijven gekoppeld aan het ABR voor aanvullende informatie over de standaardbedrijfsindeling en de grootteklasse van het bedrijf.

Het invoersaldo (invoer minus uitvoer) van cacao-bonen in de IHG geeft een indicatie van de totale hoeveelheid cacao-bonen die in Nederland verwerkt wordt. Het cacao-volume van de verwerkte cacao-bonen plus het invoersaldo van cacao-massa, -boter en -poeder geeft aan hoeveel cacao-massa, -boter en -poeder er ongeveer in Nederland verbruikt wordt. Het volume aan cacao in meer bewerkte halfproducten en in eindproducten dat in Nederland verbruikt wordt, kan met de IHG niet bepaald worden. Het cacao-percentage in deze producten is namelijk onbekend en kan sterk variëren.

Op basis van Prodcom is nog wel een grove schatting te maken van het verbruik van cacao door bedrijven in de bedrijfstak 'Vervaardiging van chocolade en suikerwerk (sbi 10.82.2)'. Hierbij wordt aangenomen dat de bedrijven chocolade produceren met een gelijk gemiddeld gehalte aan cacao. De eindproducten van bedrijven in andere bedrijfstakken verschillen veel meer van elkaar qua cacao-gehalte, bijvoorbeeld koekjes en banket, waardoor het totale cacao-verbruik door deze bedrijfstakken niet goed geschat kan worden.

2.4 Aandachtspunten

De beoogde onderzoekspopulatie (alle bedrijven in Nederland die cacao(producten) verwerken) wordt in dit onderzoek gedeeltelijk waargenomen. Mogelijk hebben niet alle cacao-verwerkende bedrijven een vragenlijst ontvangen, en van de bedrijven die wel een vragenlijst hebben ontvangen, heeft een deel wel en een deel niet gerepsondeerd. Het is niet bekend of de responderende bedrijven representatief zijn voor de beoogde onderzoekspopulatie. Naast ruis ontstaan door de selectie van bedrijven, is er mogelijk ook ruis door

selectieve respons. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat bedrijven die geen duurzaam gecertificeerde cacao verwerken slechter hebben gerespondeerd dan bedrijven die wel duurzaam gecertificeerde cacao verwerken.

Bij steekproefonderzoek is het meestal mogelijk om de waarnemingen te wegen en op die manier op te hogen tot de doelpopulatie op basis van andere kenmerken van het bedrijf zoals de bedrijfstak en grootteklasse. In dit onderzoek is dit niet mogelijk omdat de totale populatie bedrijven die cacao(producten) verwerken niet bekend is, en ook in het ABR niet scherp afgebakend wordt. De standaardbedrijfsindeling is hiervoor te globaal. Alleen van de bedrijven met sbi 10.82.1 'Verwerking van cacao' is duidelijk dat ze allemaal cacao verwerken. Snoepproducenten, banketbakkerijen, zuivelfabrieken en dergelijke voedingsmiddelenbedrijven die cacao verwerken, zijn in het ABR niet te onderscheiden van de voedingsmiddelenbedrijven die geen cacao verwerken. Ook kan het verbruik van de grondstof cacao in grote mate verschillen tussen bedrijven. De resultaten worden dan ook alleen weergegeven voor de groep responderende bedrijven. Er kunnen geen uitspraken worden gedaan over de gehele cacaoverwerkende industrie in Nederland.

Het CBS heeft een statistisch beveiligingsbeleid ter bescherming van de gegevens van individuele berichtgevers. Hierdoor zijn sommige uitkomsten geheim. Geheimhouding is vooral toegepast bij de bedrijfsklasse 10.82.1 'Verwerking van cacao(bonen)'.

3. Resultaten

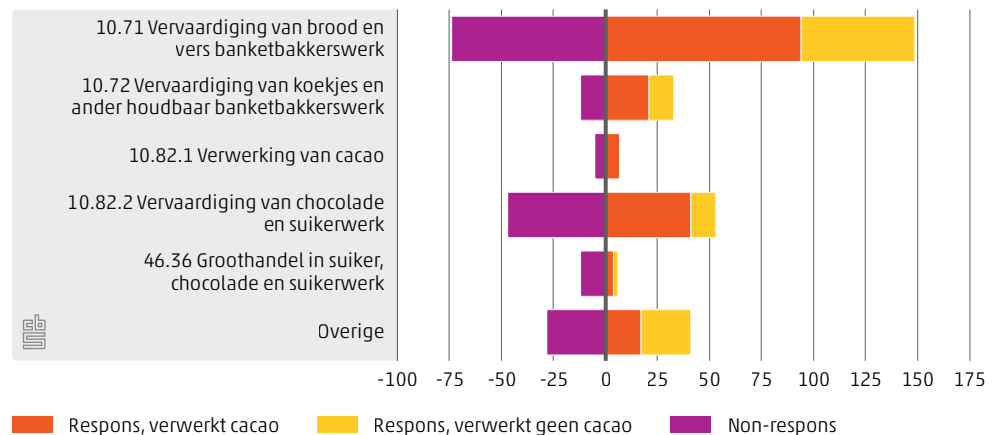
3.1 Respons

De onderzoekspopulatie bestaat uit bedrijven in Nederland die cacao of cacao producten verwerken. Getracht is om zoveel mogelijk bedrijven die cacao en/of cacao producten verwerken in het onderzoek mee te nemen. De enquête is naar 464 bedrijven gestuurd, waarvan 289 bedrijven hebben gerespondeerd: een respons van 62 procent.

Niet alle bedrijven die een enquête opgestuurd hebben gekregen, verwerken cacao. Van de 289 responderende bedrijven gaven 184 bedrijven aan dat ze cacao of cacao producten hebben verwerkt: 164 bedrijven in 2014, 172 in 2015 en 181 in 2016. De resterende 105 bedrijven gaven aan geen cacao(producten) verwerkt te hebben.

In figuur 3.1.1 is het aantal bedrijven weergegeven dat wel en niet respondeerde. De respons was het hoogst bij bakkerijen (sbi's 10.71 en 10.72) met 68 procent. Van het kleine aantal bedrijven dat cacaobonen verwerkt (sbi 10.82.1) heeft ruim de helft gerespondeerd. De respons bij de chocoladeproducenten (sbi 10.82.2) bedroeg 54 procent.

3.1.1 Aantal niet-responderende en responderende bedrijven die wel en geen cacao verwerken in 2014-2016, naar sbi

Bron: CBS.

Bij onderscheid naar grootteklasse bleek dat van de bedrijven met minder dan 20 werkzame personen ongeveer de helft had gerespondeerd, en van de bedrijven met meer dan 20 werkzame personen twee derde deel.

3.2 Dekking cacaovolume

Om te weten hoeveel cacao de responderende bedrijven verwerken ten opzichte van het totale cacaovolume dat in Nederland verwerkt wordt, zijn schattingen voor het totale cacaovolume gemaakt. Hiermee is de dekking van de respons voor het totale volume berekend, zowel voor cacaobonen, als cacaomassa, -boter en -poeder, en eindproducten food.

Dekking cacaobonen

Naar schatting wordt 85 tot 95 procent van de totale hoeveelheid cacaobonen die in Nederland verwerkt wordt, verwerkt door de responderende bedrijven. Dit is een schatting die is vastgesteld op basis van het invoersaldo (invoer minus uitvoer) van cacaobonen in de statistiek Internationale Handel in Goederen (IHG) van het CBS en van informatie over bedrijven die beschikbaar is op het internet. De niet-responderende bedrijven die cacaobonen verwerken (in sbi 10.82.1), verwerken dus naar verwachting relatief weinig cacaobonen (max. 15 procent).

Dekking cacaomassa, -boter en -poeder

Voor cacaomassa, -boter en -poeder is de dekking naar schatting de helft (45 tot 55 procent). Cacaobonen bevatten circa 82 procent cacao en worden verwerkt tot cacaomassa, -boter, en -poeder. Het resulterende cacaovolume van de in Nederland verwerkte cacaobonen plus het invoersaldo van cacaomassa, -boter en -poeder volgens de IHG, weerspiegelt de totale hoeveelheid cacaomassa, -boter en -poeder die in Nederland verwerkt wordt tot andere cacao producten zoals chocolade. De responderende bedrijven rapporteren over ongeveer de helft hiervan in de enquête. Enkele bedrijven die veel cacaomassa, -boter en/of -poeder verwerken, hebben niet gerespondeerd.

Dekking eindproducten food

Vanuit de halfproducten met cacao worden eindproducten food en non-food gemaakt. Voor de bedrijven die eindproducten met cacao maken is de dekking op basis van de IHG niet te bepalen, omdat deze goederen niet alleen uit cacao bestaan en het cacaopercentage vaak onbekend is. Wel is een ruwe schatting gemaakt voor de bedrijven in de bedrijfstak 'Vervaardiging van chocolade en suikerwerk' (sbi 10.82.2). Op basis van gegevens in de Statistiek verkopen industriële producten naar productgroep (Prodcop) en de aanname van een gelijk gemiddeld cacaogehalte in de chocolade, wordt de dekking van de hoeveelheid cacao in de respons voor deze bedrijfstak geschat op 65 tot 75 procent.

Voor de afzet van cacao in eindproducten food via supermarkten in Nederland, is de dekking naar schatting circa 60 procent. Dit is berekend op basis van de gegevens (scannerdata) die gebruikt zijn om de indicator 'aandeel duurzame gecertificeerde cacao in de afzet door supermarkten in Nederland' te berekenen. Dit is een indicator in de Monitor Duurzame Agro-grondstoffen.

De dekking van de afzet via andere distributiekanaalen kan niet worden bepaald.

Door de voldoende grote dekking voor enkele bedrijfstakken kan een goed beeld van de totale inkoop en verbruik van duurzame cacao gegeven worden, in het bijzonder de ontwikkeling daarin van 2014 tot en met 2016.

3.3 Inkoop door cacaoverwerkende bedrijven

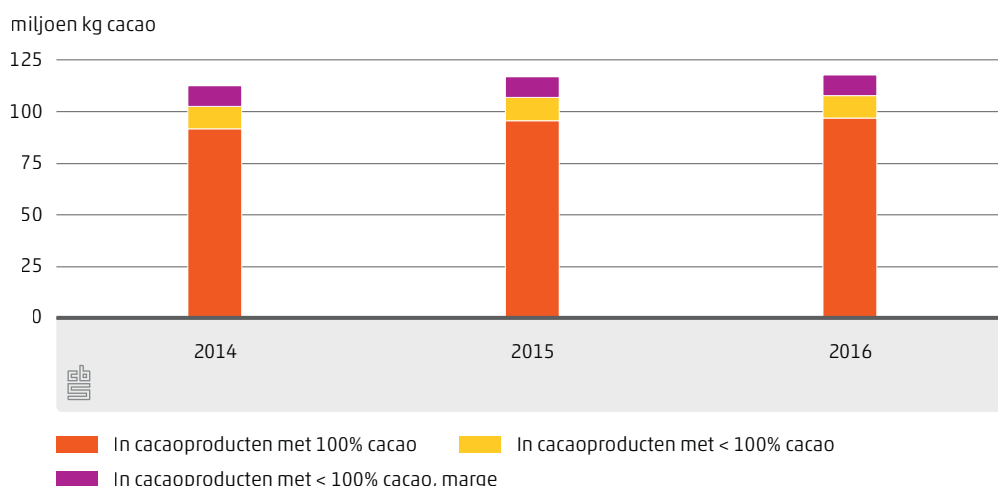
De weergegeven resultaten in de paragrafen 3.3 tot en met 3.7 zijn die van de responderende bedrijven (zie paragraaf 2.4).

Soort cacao

Van 184 bedrijven heeft het CBS gegevens over de verwerking van cacao en cacaoproducten ontvangen. Cacao is voor circa 90 procent in de vorm van cacaobonen ingekocht, door een vijftal bedrijven. Voor het volume aan cacao in cacaobonen is uitgegaan van 82 procent cacao in cacaobonen.

De andere bedrijven kopen halfproducten in die volledig of deels uit cacao bestaan. In figuur 3.3.1 is het volume aan cacao in cacaoproducten met 100 procent cacao (bijvoorbeeld cacaomassa) en cacaoproducten met minder dan 100 procent cacao (bijvoorbeeld chocolade) weergegeven. De figuur geeft weer wat er door bedrijven aan cacao in een andere vorm dan cacaobonen, is ingekocht. Dit is inclusief circa 15 procent dubbel geteld cacaovolume, omdat de halfproducten cacao die door de verwerkers van cacaobonen in Nederland zijn geproduceerd vervolgens door andere bedrijven in Nederland, bijvoorbeeld chocolade-producenten, als grondstof wordt ingekocht. Het gemiddelde percentage cacao bij cacaoproducten die minder dan 100 procent cacao bevatten, is in zes klassen uitgevraagd, bijvoorbeeld de klasse 30–49 procent cacao. Uitgaande van de ondergrens en bovengrens van elke klasse is de minimale en maximale hoeveelheid cacao bepaald voor deze groep van cacaoproducten. In de tekst, figuren en tabellen na figuur 3.3.1 wordt steeds uitgegaan van het gemiddelde van de minimale en maximale hoeveelheid cacao voor de cacaoproducten met minder dan 100 procent cacao.

3.3.1 Inkoopvolume cacao door cacao-verwerkende bedrijven in Nederland, in respons, 2014-2016

Bron: CBS.

Ingekocht volume duurzame cacao

Van de door de responderende bedrijven ingekochte cacao (incl. cacaobonen) in 2016 was 30 procent duurzaam gecertificeerd volgens één van de erkende keurmerken UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar en/of Organic/biologisch (zie tabel 3.3.2). Dit aandeel nam van 2014 tot 2016 toe. Vooral de inkoop van duurzaam gecertificeerde cacao door de verwerkers van cacaobonen (sbi 10.82.1, grinders) en banketbakkerijen (sbi's 10.71 en 10.72) nam toe. Chocoladeproducenten (sbi 10.82.2) en overige bedrijven lieten geen duidelijke groei zien, maar deze bedrijven kochten relatief wel meer duurzame cacao in dan grinders en banketbakkers. Het aandeel duurzame cacao bij de inkoop door chocoladeproducenten bedroeg circa 46 procent. Bij de overige responderende bedrijven, waaronder zuivelbedrijven, was dit 91 procent.

Het inkoopvolume van cacao met een niet-erkend duurzaamheidskeurmerk was zeer beperkt, namelijk 0,1 miljoen kg in 2016 (niet in tabel 3.3.2).

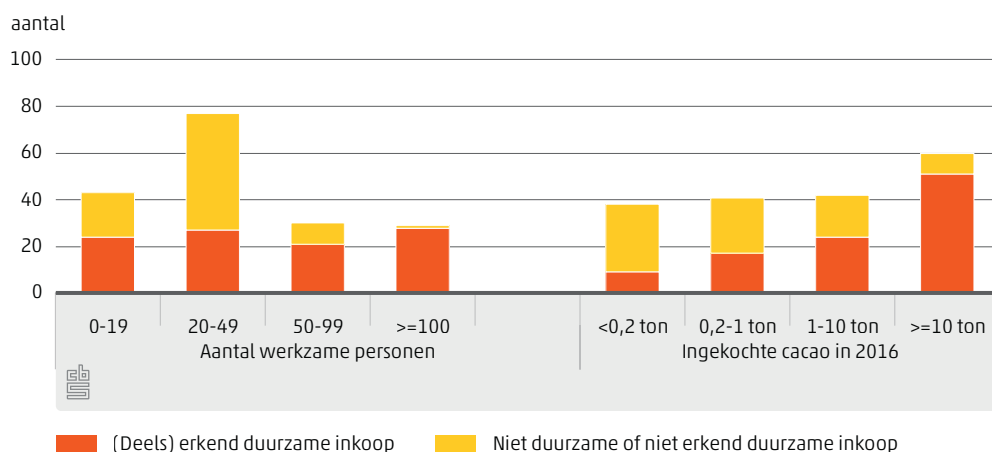
3.3.2 Inkoop duurzaam gecertificeerde cacao naar bedrijfstak (sbi) door responderende bedrijven

	Totaal			Erkend duurzaam gecertificeerd					
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
	mln kg			mln kg			% erkend duurzaam		
Totaal	683,5	694,2	709,6	145,6	170,6	213,8	21	25	30
Verwerkers cacao(bonen) (sbi 10.82.1)	.	.	.	.	.	.	18	21	28
Chocoladeproducenten (sbi 10.82.2)	36,8	43,6	46,6	14,4	21,8	21,5	39	50	46
Bakkerijen	5,9	6,6	6,8	2,0	2,6	3,0	34	39	44
waarvan									
brood en vers banket (sbi 10.71)	0,5	0,5	0,6	0,2	0,2	0,4	38	45	66
koekjes en houdbaar banket (sbi 10.72)	5,4	6,1	6,2	1,8	2,3	2,6	34	38	42
Overige bedrijven	.	.	.	.	.	.	94	91	91

Bron: CBS.

Bedrijven kunnen erkend duurzame cacao (of cocoaproducten), cacao met een niet-erkend keurmerk en/of cacao zonder keurmerk inkopen. Figuur 3.3.3 laat zien dat het vooral de grotere bedrijven zijn die erkend duurzaam gecertificeerde cacao inkopen, eventueel naast niet-erkend duurzame cacao en/of niet-duurzame cacao. Bedrijven die veel cacao verwerken, kopen vaker erkend duurzame cacao dan bedrijven die weinig cacao verwerken.

3.3.3 Aantal bedrijven naar grootteklasse van werkzame personen en ingekocht cacaovolume in 2016 en wel/geen inkoop van erkend duurzame cacao, in respons

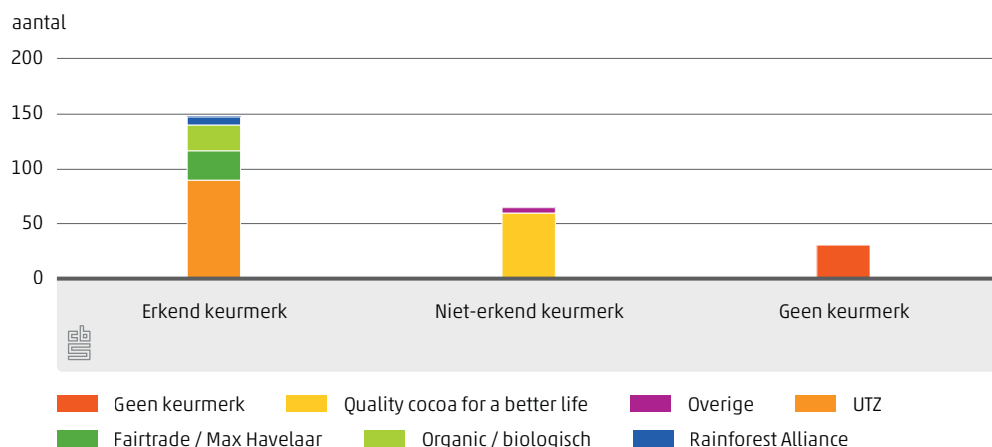

Bron: CBS.

Cacaoverwerkende bedrijven

Van de responderende bedrijven gaf 83 procent aan in 2016 cacao te hebben ingekocht met een duurzaamheidskeurmerk (zie figuur 3.3.4). Een kleine 60 procent van de bedrijven kocht cacao met een erkend keurmerk (UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar en/of

3.3.4 Aantal bedrijven die cacao(producten) inkopen voor verwerking naar keurmerk, in respons, in 2016

Bron: CBS.

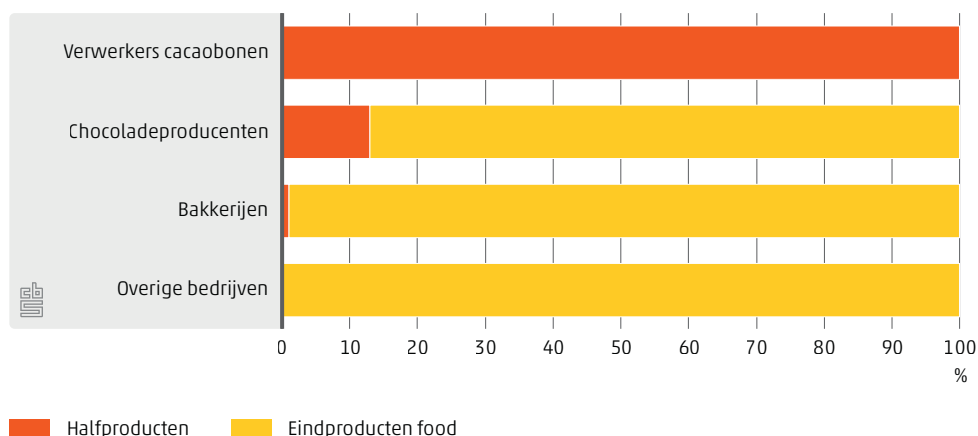
Organic/biologisch), waarbij de meeste bedrijven cacao met het keurmerk UTZ inkochten. Cacao met een niet-erkend keurmerk, voornamelijk 'Quality cocoa for a better life', werd door 35 procent van de bedrijven ingekocht. Bedrijven kunnen cacao met verschillende keurmerken kopen, waardoor een bedrijf vaker dan één keer geteld kan zijn in figuur 3.3.4.

3.4 Verwerking van cacao

Verwerkt volume

Meer dan 90 procent van alle door de responderende bedrijven ingekochte cacao werd verwerkt tot halfproducten. In totaal werd in 2016 circa 60 miljoen kg cacao verwerkt in of tot eindproducten food. Relatief weinig cacao, namelijk circa 1 miljoen kg in 2016, werd verwerkt in eindproducten non-food.

3.4.1 Verwerking cacao tot halfproducten en eindproducten food per bedrijfstak, in respons, in 2016

Bron: CBS.

Aantal bedrijven

Van de 181 cacaoverwerkende bedrijven in 2016 verwerkten 157 bedrijven cacao in eindproducten food. De meeste van deze bedrijven behoren tot de bedrijfstak 'Vervaardiging van brood en vers banketbakkerswerk' (sbi 10.71). Qua volume verwerkten de bedrijven in deze bedrijfstak echter maar 1 procent van alle cacao die verwerkt is in eindproducten food in 2016. De chocoladeproducenten verwerkten de meeste cacao in eindproducten food. De omgekeerde situatie doet zich voor bij halfproducten cacao: een beperkt aantal bedrijven zorgt voor een hoog volume. De bedrijven die cacao verwerken tot non-food (9 bedrijven) zijn, gezien hun sbi, niet representatief voor de verwerking van cacao in eindproducten non-food en zijn dan ook niet opgenomen in figuur 3.4.1 en tabel 3.4.2.

3.4.2 Aantal responderende cacaooverwerkende bedrijven, 2016

	Verwerkt cacao tot		
	Totaal	Halfproducten	Eindproducten food
	aantal bedrijven ¹⁾		
Totaal	181	37	157
Verwerkers cacao(bonen)	8	3	5
Chocoladeproducenten	40	5	38
Bakkerijen	113	26	97
waarvan			
brood en vers banket	92	24	78
koekjes en houdbaar banket	21	2	19
Overige bedrijven	20	3	17

Bron: CBS.

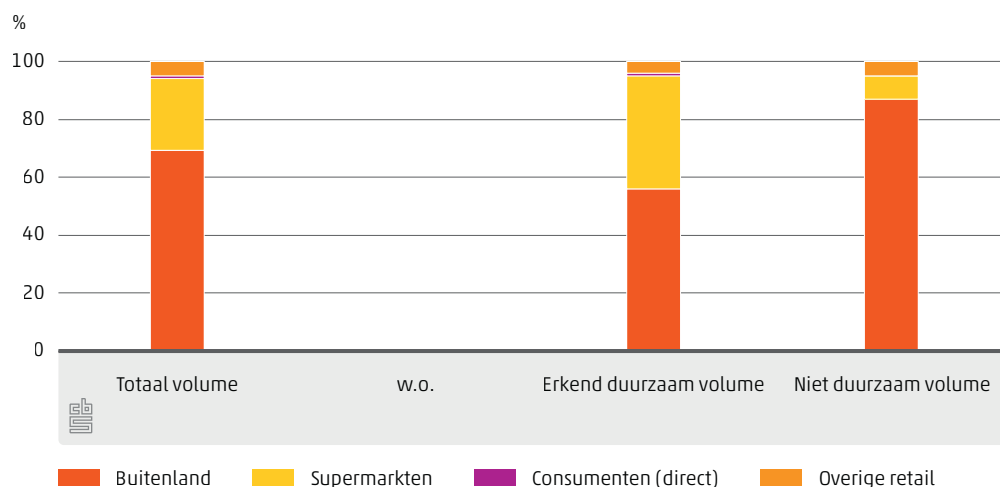
¹⁾ Halfproducten en eindproducten kunnen binnen één bedrijf gemaakt worden, waardoor het totaal lager kan zijn dan de optelling.

3.5 Afzet van cacao in eindproducten voor menselijke consumptie

De cacaooverwerkende bedrijven exporteerden in 2016 70 procent van de cacao in hun eindproducten food. In het binnenland werd 25 procent afgezet aan supermarkten, 1 procent direct aan consumenten en 5 procent aan overige retail (zie figuur 3.5.1).

Het erkend duurzaam gecertificeerde deel, 54 procent van het totaal, werd meer dan het niet-duurzame deel afgezet aan de supermarkten in Nederland. De niet-duurzame cacao, 45 procent van het totaal, is grotendeels geëxporteerd. Het volume aan niet-erkend duurzame cacao was met een aandeel van 0,2 procent zeer gering en deze cacao is voornamelijk aan consumenten en overige retail afgezet.

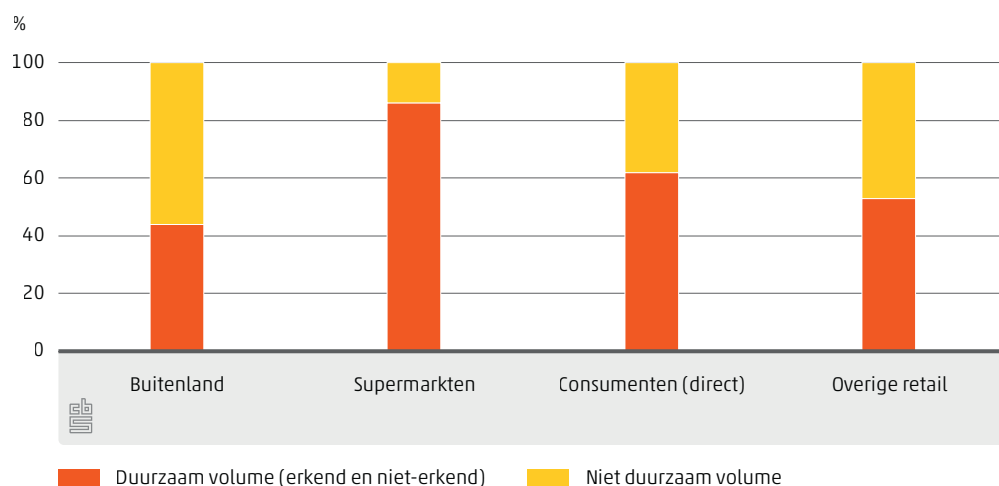
3.5.1 Afzetmarkten van het volume aan erkend duurzame en niet duurzame cacao in eindproducten food, in respons, in 2016

Bron: CBS.

In figuur 3.5.2 is per afzetkanaal het aandeel duurzame cacao weergegeven. De cacao in de eindproducten food voor supermarkten bestond in 2016 voor 86 procent uit duurzame cacao (vrijwel volledig erkend duurzaam). De cacao in eindproducten food die naar het buitenland werd afgezet, bestond voor 44 procent uit duurzame cacao.

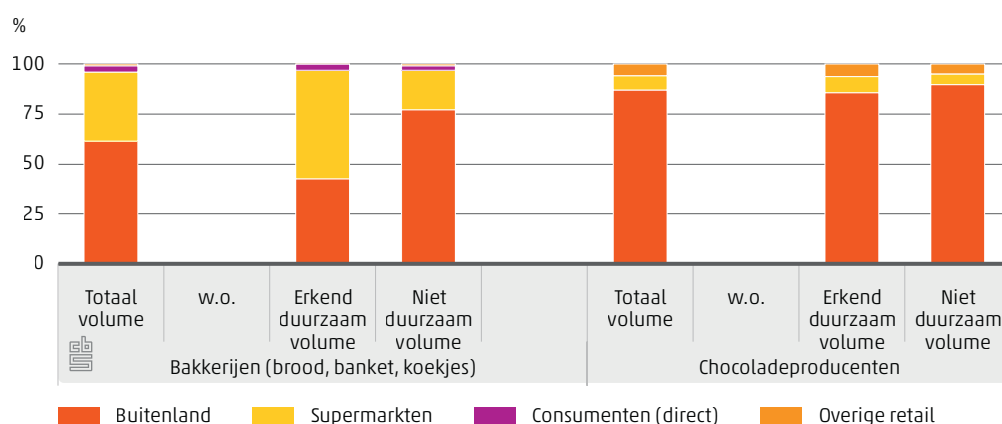
3.5.2 Volume-aandeel duurzame cacao in eindproducten food naar afzetmarkt van cacao verwerkende bedrijven, in respons, in 2016

Bron: CBS.

Figuren 8 en 9 laten hetzelfde zien, maar dan apart voor de bedrijfstakken bakkerijen en chocoladeproducenten. Voor de andere bedrijfstakken waren er te weinig waarnemingen om de aandelen per afzetkanaal weer te geven.

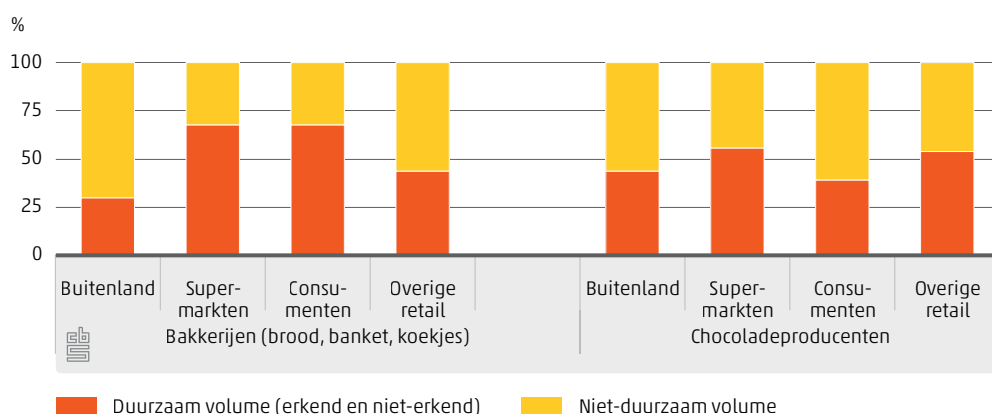
3.5.3 Afzetmarkten van het volume aan erkend duurzame en niet duurzame cacao in eindproducten food van bakkerijen (sbi's 10.71 en 10.72) en chocoladeproducenten (sbi 10.82.2), in respons, in 2016

Bron: CBS.

Bij beide bedrijfstakken is in figuur 3.5.4 te zien dat de cacao in de eindproducten voor supermarkten het meest duurzaam gecertificeerd was. Ook de cacao in producten die bakkerijen direct aan consumenten verkopen, was vaak duurzaam gecertificeerd. Weliswaar betrof het een relatief klein cacaovolume (zie figuur 3.5.3), maar chocoladeproducenten die direct aan consumenten leverden (chocolaterieën) en bakkerijen die cacaoproducten afzetten aan overige retail, pasten minder vaak duurzame cacao toe in eindproducten voor deze afzetmarkten. Dit gold ook voor de afzet van eindproducten van beide bedrijfstakken aan het buitenland en dat betrof wel een grote hoeveelheid cacao.

3.5.4 Duurzame cacao in eindproducten food per afzetmarkt van bakkerijen en chocoladeproducenten¹⁾, 2016

Bron: CBS.

¹⁾ Van de responderende bedrijven.

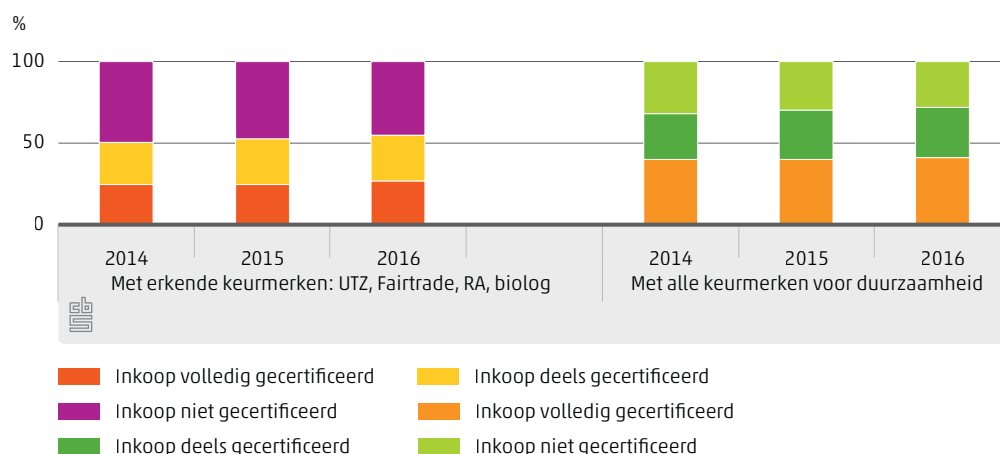
3.6 Bedrijven met duurzame cacao voor eindproducten food

Van de 157 bedrijven die in 2016 cacao kochten voor verwerking in eindproducten food (zie tabel 2), kocht 27 procent volledig erkend duurzame cacao in, dus cacao met het certificaat UTZ, Rainforest Alliance (RA), Fairtrade/Max Havelaar of Organic/biologisch. Bijna 30 procent kocht voor een deel erkend duurzame cacao en voor een deel niet erkend duurzame cacao in, en 45 procent kocht helemaal geen duurzame cacao in. Ten opzichte van 2015 en 2014 waren er iets meer bedrijven die duurzame cacao kochten in plaats van 'reguliere' niet duurzame cacao.

Van de genoemde 157 bedrijven, waren er twintig die daarnaast in geringe mate (2% van hun cacaovolume) ook nog eindproducten non-food of halfproducten maakten. De opgaven van deze bedrijven over de inkoop van cacao vallen dus niet helemaal toe te schrijven aan cacao voor verwerking tot eindproducten food, maar wel voor een groot deel.

In figuur 3.6.1 is ook weergegeven hoe de verhouding duurzaam en niet-duurzaam is, als ook niet-erkende duurzaamheidskeurmerken worden meegenomen, zoals 'Quality cocoa for a better life' en 'Cocoa Life'. Dan blijkt dat in 2016 41 procent van de bedrijven die cacao verwerkten tot eindproducten food, volledig duurzame cacao inkocht met een erkend of niet-erkend duurzaamheidscertificaat.

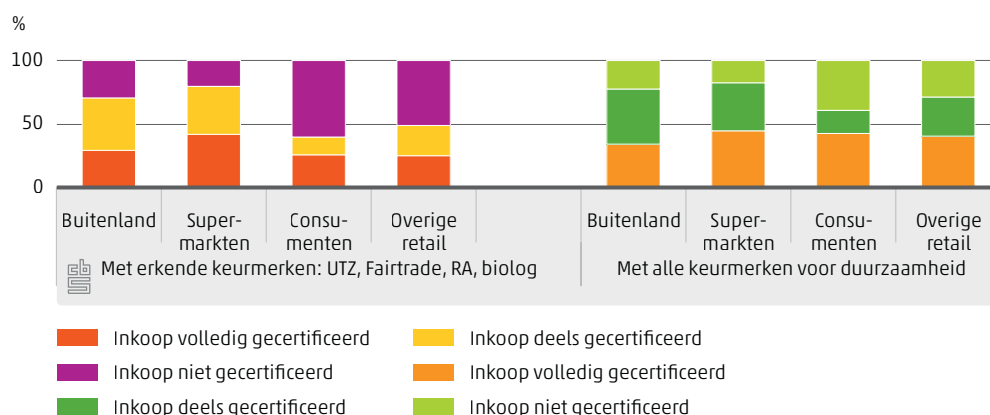
3.6.1 Aandeel van de bedrijven (in respons) die cacao voor verwerking in eindproducten food inkopen naar mate van inkoop van duurzame cacao, 2014-2016

Bron: CBS.

De cacaoverwerkende bedrijven die hun cacao in eindproducten food afzetten aan supermarkten gebruikten vaker duurzaam gecertificeerde cacao dan de bedrijven die hun cacao producten direct afzetten aan consumenten (figuur 3.6.2). Het waren vooral chocolade-producenten die voor hun afzet direct aan de consument geen duurzame cacao gebruikten. Ook gebruikten bedrijven die hun cacao producten food afzetten aan overige retail of direct aan de consument, vaker niet-erkend duurzame cacao.

3.6.2 Aandeel van de bedrijven (in respons) die cacao in eindproducten food afzetten naar afzetkanaal en mate van gebruik van duurzame cacao, in 2016

Bron: CBS.

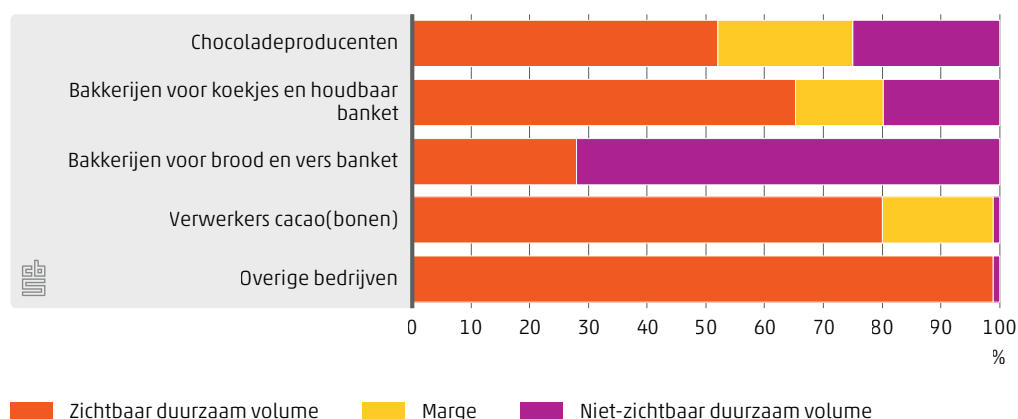
3.7 Zichtbaar duurzaam gecertificeerde eindproducten

Zichtbaar duurzaam cacaovolume

Bedrijven kunnen ervoor kiezen om hun eindproducten met duurzaam gecertificeerde cacao al dan niet te voorzien van het keurmerk (label) op het etiket. Van de eindproducten met duurzame cacao in 2016 was ongeveer driekwart (69 tot 83 procent) van de cacao zichtbaar duurzaam voor de consument. De duurzame cacao in brood en vers banket die door bakkerijen vervaardigd werd (sbi 10.71) was vaak niet zichtbaar duurzaam voor consumenten (zie figuur 3.7.1).

Van de ingekochte cacao(producten) met minder dan 100 procent cacao, hebben de bedrijven het percentage cacao opgegeven in klassen (bijvoorbeeld 50–69% cacao). De minimum- en maximumwaarde van elke klasse zijn doorberekend in het cacaovolume voor eindproducten food en zorgen voor de marges in figuur 3.7.1.

3.7.1 Mate waarin de duurzaam gecertificeerde cacao in eindproducten food voor de consument zichtbaar duurzaam was (via etiket), in 2016

Bron: CBS.

Aantal bedrijven dat keurmerk vermeldt

Van de 157 bedrijven die in 2016 cacao verwerkten tot eindproducten food, waren er 88 die erkend duurzame cacao verwerkten. Van deze 88 bedrijven met erkend duurzame cacao in hun eindproducten food, gaven 54 bedrijven (61%) aan dat ze het keurmerk (één of meerdere) zichtbaar op het eindproduct vermelden. Bakkerijen die brood en vers banket vervaardigen en direct aan de consumenten verkopen, zullen hun producten waarschijnlijk minder vaak verpakken en voorzien van een etiket met keurmerk, waardoor de duurzame cacao in hun producten niet zichtbaar is voor de consument. Ongeveer driekwart van de chocoladeproducenten en bakkerijen voor koekjes en houdbaar banket verkocht zichtbaar duurzame cacao.

Het keurmerk biologisch was het meest zichtbaar voor de consument volgens opgave van de responderende bedrijven, gevolgd door Fairtrade en UTZ.

Niet-erkende keurmerken waren minder zichtbaar. Van de 56 bedrijven die cacao inkochten met een niet-erkend keurmerk gaven maar 9 bedrijven (16%) aan dat de niet-erkend duurzame cacao in hun eindproducten food zichtbaar duurzaam was. Dit kan voor een deel verklaard worden doordat cacao met deze keurmerken vaker door bakkerijen die verse producten vervaardigen, werd ingekocht.

4. Conclusie

De enquête onder de bedrijven in Nederland die cacao of cacao producten verwerken, heeft nieuwe informatie opgeleverd over de inkoop en het verbruik van duurzame cacao. Een belangrijk resultaat is het toenemende verbruik van duurzaam gecertificeerde cacao door de cacaoverwerkende industrie (incl. verwerking cacaobonen) in Nederland. In totaal werd door de responderende bedrijven 30 procent erkend duurzame cacao ingekocht. In 2015 bedroeg dit 25 procent en in 2014 nog 21 procent. Het zijn vooral de grotere bedrijven die erkend duurzame cacao inkopen.

Over de verkoop van cacao producten in supermarkten heeft het CBS al eerder gepubliceerd, maar over het verbruik door de verwerkende industrie en de afzet via andere kanalen was nog weinig bekend. De resultaten van de enquête zijn misschien niet representatief voor de gehele cacaoverwerkende industrie in Nederland, maar geven wel een indicatie welke bedrijfstakken en afzetmarkten voorop lopen of juist achter blijven in het gebruik van duurzaam gecertificeerde cacao. Ook geeft de enquête een goed beeld van de ontwikkeling binnen de bedrijfstakken in de periode van 2014 tot en met 2016.

Verschillende branches en bedrijven hebben in 2010 de intentieverklaring ondertekend om uiterlijk in 2025 tot een 100 procent gegarandeerde duurzame cacaoconsumptie in Nederland te komen, waaronder de supermarkten via het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL) en de Vereniging voor Bakkerij- en Zoetwarenindustrie. De doelstelling in de intentieverklaring is gericht op de consumptie. Dit onderzoek richtte zich niet op de aankopen door of verkopen aan consumenten, maar op de inkoop, het verbruik en de afzet door cacaoverwerkende bedrijven in Nederland.

Hoewel de inkoop van duurzame cacao voor verwerking geen volledig beeld geeft van de duurzaamheid van de in Nederland geconsumeerde cacao, geeft het wel een beeld van de ontwikkeling in het verbruik van duurzaam gecertificeerde cacao in Nederland. De meeste cacao wordt, al dan niet na verwerking door bedrijven in Nederland, geëxporteerd. Het duurzame deel wordt relatief meer op de binnenlandse markt afgezet.

Consumenten in Nederland consumeren ook cacao producten die in het buitenland vervaardigd zijn. Op basis van de scannerdata bij supermarkten zou uitgezocht kunnen worden of de in het buitenland geproduceerde cacao producten die in de supermarkten in Nederland worden verkocht, vaker of minder vaak zichtbaar duurzaam zijn gecertificeerd dan de in Nederland vervaardigde cacao producten.

Bijlagen

Bijlage 1: Bronnen

Bron	Algemeen Bedrijven Register (ABR)
Algemene beschrijving	Het Algemeen Bedrijven Register (ABR) vormt voor het CBS de ruggengraat van het statistisch proces voor economische statistieken. Het ABR is een systeem waarin identificerende gegevens en structuurgegevens over alle bedrijven en instellingen (inclusief zelfstandigen) zijn geregistreerd. Hieruit worden de statistische eenheden bedrijfseenheid, ondernemingengroep en lokale bedrijfseenheid afgeleid. Het ABR bevat informatie over de economische activiteit en het aantal werkzame personen. Daarnaast bevat het ABR ook informatie over bepaalde 'events'. Een event geeft een gebeurtenis of wijziging weer binnen het ABR: bijvoorbeeld de oprichting, overname of opheffing van een bedrijf.
Leverancier	Kamer van Koophandel (KvK), Belastingdienst, Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), De Nederlandsche Bank (DNB) en CBS.
Integraal of steekproef	Integraal.
Periodiciteit	Gegevens worden doorlopend geactualiseerd.
Bijzonderheden	Meer informatie via https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/bedrijvendynamiek en StatLine (thema Bedrijven).
Bron	Productiestatistiek (PS)
Algemene beschrijving	De productiestatistieken (PS-en) geven een beeld van de werkgelegenheid in en het financiële reilen en zeilen van een bedrijfstak. Van de volgende bedrijfstakken worden PS-en samengesteld: landbouw, winning van delfstoffen, industrie, productie en distributie van energie en water, bouwnijverheid, reparatie van consumentenartikelen, groothandel en detailhandel, horeca, vervoer, opslag en communicatie, zakelijke en persoonlijke dienstverlening, milieudienstverlening en gezondheids- en welzijnszorg. De doelpopulatie van de PS-en bestaat uit de in de verslagperiode economisch actieve bedrijven met de hoofdactiviteit in een van de bovengenoemde bedrijfstakken.
Leverancier	CBS en Belastingdienst. De enquête wordt afgenomen bij de bedrijven zelf. Daarnaast levert de Belastingdienst registratiegegevens.
Integraal of steekproef	Deels steekproef. Van bedrijven met minder dan 10 werkzame personen (kleinbedrijf) wordt de informatie verkregen uit registraties van de Belastingdienst of door middel van enquêtering op steekproefbasis. Dit is afhankelijk van de bruikbaarheid van de fiscale informatie voor statistische doeleinden en varieert per branche/

Periodiciteit	bedrijfstak. Bedrijven met 10 tot 50 werkzame personen worden steekproefsgewijs benaderd met een vragenlijst. Bedrijven met 50 of meer werkzame personen ontvangen allemaal een enquêteformulier. De PS-en komen jaarlijks beschikbaar. De uitkomsten komen circa 15 maanden na afloop van het verslagjaar beschikbaar. In het voorjaar van jaar t zullen uitkomsten worden gepubliceerd over verslagjaar (t-2).
Bijzonderheden	Meer informatie via https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/productiestatistiek en StatLine (thema Industrie en energie).
Bron	Statistiek Internationale Handel in goederen (IHG)
Algemene beschrijving	Het doel van de Statistiek Internationale Handel in goederen (IHG) is het publiceren van gegevens over de Nederlandse handel in goederen met het buitenland. De verschillende handelsstromen en goederenstromen die Nederland binnenkomen dan wel verlaten, worden gevolgd. Hierbij spelen ook de herkomst en de bestemming van de goederen een belangrijke rol. De populatie van de IHG bestaat uit alle ondernemingen in Nederland, dat wil zeggen de ondernemingen met een Nederlands BTW-nummer die goederenhandel met het buitenland voeren.
Leverancier	Ondernemingen in Nederland met een BTW-nummer en de douane.
Integraal of steekproef	Integraal.
Periodiciteit	Maandelijks ontvangt het CBS van bedrijven en van de douane gegevens over de import en export van goederen. De cijfers zijn voor de eerste keer beschikbaar ongeveer zes weken na de verslagmaand. In het derde kwartaal van jaar t worden de cijfers van verslagjaar (t-1) definitief gemaakt.
Bijzonderheden	Meer informatie via https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/statistiek-internationale-handel-in-goederen en StatLine (thema Internationale handel).
Bron	Prodcom statistiek
Algemene beschrijving	De Prodcom statistiek verschaft inzicht in de verkopen van industriële producten. Het betreft producten op het gebied van winning van delfstoffen, industrie en de productie en distributie van elektriciteit, aardgas en water, die binnen de Europese Unie wordt gehanteerd (afgeleid van het Franse 'PRODUCTION COMMUNAUTAIRE'). Het detail van de statistiek sluit aan bij het detail van de statistiek van de internationale handel. Hierdoor kan de Nederlandse markt, dat wil zeggen de productie plus invoer minus de uitvoer, in kaart gebracht worden.
Leverancier	Ondernemers.
Integraal of steekproef	Steekproef. Enquête onder ruim 6 000 bedrijven in de industrie met 20 of meer werkzame personen.
Periodiciteit	Jaarlijks. In jaar t verschijnen de voorlopige cijfers over het verslagjaar (t-1) en definitieve cijfers over het verslagjaar (t-3).

Bijzonderheden

Meer informatie via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/prodcom-statistiek> en StatLine (thema Industrie en energie).

Bijlage 2: Brief bij de vragenlijst

Het betreft een voorbeeldbrief (preproductietest). De datums zijn later aangepast.

adresblok

contactpersoon CBS Contact Center
doorkiesnummer 045 5706400
correspondentienummer correspondentienummer
ons kenmerk -

onderwerp Duurzaam Gecertificeerde Cacao 2016

Heerlen, 13 december 2016

Geachte heer / mevrouw,

CBS monitort in opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ) de consumptie van duurzaam gecertificeerde cacao in Nederland. In de intentieverklaring van de cacaosector uit 2010 staat dat in 2015 50% van de geconsumeerde cacao duurzaam gecertificeerd is. In 2025 moet 100% van cacaoconsumptie gegarandeerd duurzaam zijn. Een groot aantal partijen heeft dit convenant ondertekend: cacao-industrie, supermarkten, overheid, NGO's, brancheverenigingen en certificeerders.

Vorig jaar heeft CBS voor het eerst gegevens gepubliceerd over de afzet van zichtbare duurzame cacao in supermarkten. Het ministerie van EZ heeft CBS gevraagd om ook de afzet van duurzame cacao via andere retailkanalen te onderzoeken. Daarom vragen wij u de vragenlijst Duurzaam Gecertificeerde Cacao over de inkoop, verwerking en afzet van cacao en cacao-producten (bijv. chocolade) over de verslagjaren 2014 tot en met 2016 in te vullen. Meer informatie is te vinden op www.cbsvooruwbedrijf.nl/cacao. Na afloop van het onderzoek zullen de resultaten worden vermeld in de Monitor Duurzame Agro-grondstoffen op de website van CBS.

Wat vragen wij van u? Vul de vragenlijst vóór **13 december 2016** in. Uw medewerking is belangrijk omdat wij anders niet op tijd betrouwbare gegevens kunnen publiceren.

Zo vult u de vragenlijst in

- Ga naar <https://onderzoek.cbs.nl/URL>
- Log in met:
 - * gebruikersnummer **1234-5678**
 - * toegangscode **12345**

Vervolg op achterzijde

Heeft u vragen? Ga dan naar www.cbsvooruwbedrijf.nl/cacao voor meer informatie. Daar vindt u antwoorden op veelgestelde vragen en kunt u een aantal zaken online regelen. Op www.cbsvooruwbedrijf.nl/onderzoeksresultaten staan de resultaten van andere onderzoeken en een interactieve branchemonitor.

Wij danken u alvast hartelijk voor uw tijd en medewerking.

Hoogachtend,
Hoofddirecteur Dataverzameling

CBS Heerlen

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized capital 'B' followed by a horizontal line that ends in an arrowhead.

Mw. dr. A. Boeijen

Bijlage 3: Begeleidende brief van VBZ bij vragenlijst

Datum 8 december 2016
Kenmerk TB/IM-057
Betreft Monitoring duurzame cacao vanuit VBZ leden

Geachte heer, mevrouw,

Als keten- en convenantpartner zijn wij als VBZ sterk betrokken bij verduurzaming cacao: In 2025 moet in Nederland 100% duurzame cacao/chocolade voor de Nederlandse markt beschikbaar zijn. Ten behoeve van rapportering naar de Nederlandse overheid als convenantpartner zijn wij als cacaoplatform op zoek naar het percentage duurzame cacao/chocolade dat u op de Nederlandse markt brengt.

CBS maakt nu schattingen voor de afzet via supermarkten op basis van etiketinformatie (die deels afkomstig is van WUR-LEI). EZ wilt graag de afzet via andere retailkanalen dan supermarkten zien, waarvoor deze uitvraag ook gedaan wordt. Schattingen op basis etiketinformatie levert ons inziens nooit betrouwbare data op, gezien de hoeveelheid voorraden verpakkingsmateriaal en/of wensen van afnemers duurzaamheid niet te vermelden. VBZ is nooit bereid tot monitoring als branchevereniging op basis van mededelingsrisico's voor haar leden.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), die als overheidsinstantie door het ministerie van EZ, is gevraagd als onafhankelijke rapporteur te gaan optreden op het gebied van monitoring van hoeveelheden duurzame cacao/chocolade in Nederland.

Mevrouw Kathleen Geertjes is als projectleider vanuit het CBS verantwoordelijk voor de monitoring van cacao/chocolade in Nederland; zij hoopt dat u wilt meewerken aan de rapportering over verwerkte hoeveelheden cacao/chocolade in uw producten voor de Nederlandse markt.

Ten overvloede: Als VBZ krijgen wij geen inzage in uw opgaves, maar uitsluitend over de eindrapportage zonder onderliggende data. CBS is als overheidsinstantie gebonden aan 'governance' op dit terrein.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Ton Baas', is written over a light blue circular stamp or watermark.

Ton Baas
Directeur VBZ

Bijlage 4: Vragenlijst

De vragenlijst is ingevuld om de vervolgvragen in beeld te krijgen. Het betreft geen gegevens van een bedrijf, maar een door het CBS op een zodanige wijze ingevuld exemplaar, dat alle afzonderlijke schermen getoond worden.

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

Welkom bij de enquête

Invullen vragenlijst
Met de knop **Help** onderaan het scherm krijgt u extra informatie over het werken met deze online vragenlijst.

Bladeren
De vragenlijst bestaat uit een aantal schermen; blader zo nodig via de knoppen **Vorige** en **Volgende**.

Extra toelichting
Indien aanwezig verschijnt via de knop **?** extra toelichting bij de vraag.

Vraag niet van toepassing
Is een vraag voor u niet van toepassing, laat deze dan leeg indien deze niet verplicht is. U krijgt automatisch een melding als u per ongeluk een verplichte vraag leeg laat.

Onderbreken
U kunt het invullen halverwege onderbreken met de knop die u in de menubalk onderaan het scherm vindt. Bij het onderbreken worden de al ingevulde antwoorden automatisch opgeslagen zodat u later weer verder kunt gaan met invullen.
LET OP: Indien u de vragenlijst afsluit met het sluitkruisje rechts bovenaan in het scherm dan gaan uw zojuist ingevulde antwoorden verloren.

Verzenden van de vragenlijst
Klaar? Verzenden door klikken op knop **Verzenden** (verschijnt rechts onderaan in beeld). Aansluitend kunt u de ontvangstbevestiging afdrukken voor uw administratie.
Stuur uw ingevulde vragenlijst vóór de retouurdatum (indien van toepassing) terug naar het CBS.

Privacy
U kunt er bij onderzoeken van het CBS zeker van zijn dat uw privacy is gewaarborgd. Het is wettelijk vastgelegd dat de gegevens die het CBS verzamelt, alleen voor statistische doeleinden worden gebruikt. Geen enkele instelling kan toegang opeisen tot de gegevens die het CBS verzamelt. Bovendien zijn nooit persoonlijke gegevens te herkennen of af te leiden in de statistische informatie die het CBS naar buiten brengt.

Vragen
Bij vragen kunt u contact opnemen met het CBS Contact Center:
Telefoon (op werkdagen):
- (045) 570 64 00 voor inhoudelijke vragen (tussen 9-17 uur)
- (045) 570 66 27 voor technische vragen (tussen 10-12 en 14-16 uur)
E-mail: contactcenter@cbs.nl

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Volgende

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

Inkoop en verwerking van cacao

Kunt u per jaar aangeven of uw bedrijf in dat jaar cacaobonen, cacao en/of cacao-producten (bijv. chocolade) verwerkte?

	Ja	Nee
2014	☐	☐
2015	☐	☐
2016	☒	☐

Vorige **Volgende** **Help** **Onderbreken** **Printversie**

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox
 https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao
 2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3
 Gebruikersnummer:
 1000 - 0003

Inkoop en verwerking van cacao

Geef aan voor de jaren waarin uw bedrijf cacaobonen, cacao en/of cacao producten verwerkte, hoeveel kilogram cacao producten uw bedrijf heeft ingekocht voor de verwerking?
 Maak een schatting indien de hoeveelheid niet uit de administratie is af te leiden.

	Cacaobonen	Cacao producten met <u>100%</u> cacao (bijv. cacaomassa, -boter, -poeder)	Cacao producten met <u>< 100%</u> cacao (bijv. chocolade)
2014	1 kg	1 kg	1 kg
2015	2 kg	2 kg	2 kg
2016	3 kg	3 kg	3 kg

Geef aan voor de cacao producten met minder dan 100% cacao wat het gemiddelde percentage cacao was?

	0 - 9%	10 - 29%	30 - 49%	50 - 69%	70 - 89%	90 - 99%
2014	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2015	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2016	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Centraal Bureau voor de Statistiek

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox
 https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao
 2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3
 Gebruikersnummer:
 1000 - 0003

Inkoop en verwerking van cacao

Welke keurmerken waren van toepassing op de door uw bedrijf ingekochte en verwerkte duurzaam gecertificeerde cacao producten in de afgelopen 3 jaar?

- ☒ UTZ
- ☒ Rainforest Alliance
- ☒ Fairtrade / Max Havelaar
- ☒ 100% slaafvrij (Tony's Chocolonely)
- ☒ Organic / biologisch
- ☒ Cocoa Life (Mondelēz)
- ☒ Quality cocoa for a better life (Barry Callebaut)
- ☒ Ander keurmerk
- ☐ Geen kenmerk

Welk ander keurmerk of keurmerken was/waren dit in 2016? anders

Centraal Bureau voor de Statistiek

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Inkoop en verwerking van cacao

Hoeveel kilogram duurzaam gecertificeerde cacao producten met de door het ministerie erkende keurmerken (UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar, Tony's Chocolonely 100% slaafvrij en/of Organic/biologisch) heeft uw bedrijf ingekocht voor verwerking?

	Cacaobonen	Cacaoprodukten met 100% cacao (bijv. cacaomassa, -boter, -poeder)	Cacaoprodukten met < 100% cacao (bijv. chocolade)
2014	1 kg	1 kg	1 kg
2015	2 kg	2 kg	2 kg
2016	3 kg	3 kg	3 kg

Geef aan voor de cacao producten met minder dan 100% cacao wat het gemiddelde percentage cacao was?

	0 - 9%	10 - 29%	30 - 49%	50 - 69%	70 - 89%	90 - 99%
2014	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2015	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2016	☐	☐	☐	☐	☐	☐

[< Vorige](#) [Volgende >](#)

[Help](#) [Onderbreken](#) [Printversie](#)

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Inkoop en verwerking van cacao

Hoeveel kilogram duurzaam gecertificeerde cacao producten met een andere standaard voor duurzame productie dan UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar, Tony's Chocolonely 100% slaafvrij en/of Organic/biologisch heeft uw bedrijf ingekocht voor verwerking?

	Cacaobonen	Cacaoprodukten met 100% cacao (bijv. cacaomassa, -boter, -poeder)	Cacaoprodukten met < 100% cacao (bijv. chocolade)
2014	1 kg	1 kg	1 kg
2015	2 kg	2 kg	2 kg
2016	3 kg	3 kg	3 kg

Geef aan voor de cacao producten met minder dan 100% cacao wat het gemiddelde percentage cacao was?

	0 - 9%	10 - 29%	30 - 49%	50 - 69%	70 - 89%	90 - 99%
2014	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2015	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2016	☐	☐	☐	☐	☐	☐

[< Vorige](#) [Volgende >](#)

[Help](#) [Onderbreken](#) [Printversie](#)

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox
 https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao
 2016

Verwerking en verkoop van cacao

Hoeveel kg cacao heeft uw bedrijf verwerkt?
 Maak een schatting indien dit niet uit de administratie is af te leiden.

	Halffabrikaten (voor verdere verwerking)	Eindproducten voor menselijke voeding (food)	Eindproducten non-food (bijv. verzorgingsproducten)
2014	1 kg	1 kg	1 kg
2015	2 kg	2 kg	2 kg
2016	3 kg	3 kg	3 kg

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3
 Gebruikersnummer:
 1000 - 0003

Centraal Bureau voor de Statistiek

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox
 https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao
 2016

Verwerking en verkoop van cacao

Ga bij beantwoording van de nu volgende vragen uit van de situatie in 2015.
 Maak een schatting indien de ondervindingen niet rechtstreeks uit de administratie zijn af te leiden.

Geef een procentuele verdeling van de verwerkte cacao in eindproducten naar afnemerscategorie.

Consumenten	10 %
Export	20 %
Nederlandse supermarkten en/of Superunie	30 %
Overige retail in Nederland (bijv. bakkers, horeca, catering, benzinepompen)	40 %
Totaal (het totaal dient 100% te zijn)	100 %

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3
 Gebruikersnummer:
 1000 - 0003

Centraal Bureau voor de Statistiek

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Verwerking en verkoop van cacao

Geef een procentuele verdeling van de verwerkte duurzaam gecertificeerde cacao (met zowel door ministerie erkende als overige keurmerken) in eindproducten naar afnemerscategorie.

Afnemerscategorie	Procent
Consumenten	40 %
Export	30 %
Nederlandse supermarkten en/of Superunie	20 %
Overige retail in Nederland (bijv. bakkers, horeca, catering, benzinepompen)	10 %
Totaal (het totaal dient 100% te zijn)	100 %

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Verwerking en verkoop van cacao

Kruis aan bij hoeveel procent van de eindproducten die met duurzaam gecertificeerde cacao zijn bereid dit keurmerk ook zichtbaar is voor de consument (door keurmerk op etiket te vermelden).
Indien bij sommige producten het keurmerk wel wordt vermeld en bij andere niet, vermeld dan het gemiddelde percentage.

☐ geen zichtbaar label
☒ 0 - 9 %
☐ 10 - 24 %
☐ 25 - 49 %
☐ 50 - 74 %
☐ 75 - 99 %
☐ 100 %

Welke van onderstaande (en door u zelf bij inkoop aangevinkte) keurmerken op uw producten, zijn zichtbaar voor de consument?

☒ UTZ
☒ Rainforest Alliance
☒ Fairtrade / Max Havelaar
☒ 100% slaafvrij (Tony's Chocolonely)
☒ Organic / biologisch
☒ Cocoa Life (Mondelez)
☒ Quality cocoa for a better life (Barry Callebaut)

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Verwerking en verkoop van cacao

Is het totaal aantal cacao-producten met de door het ministerie erkende keurmerken (UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar, Tony's Chocolonely 100% slaafvrij en/of Organic/biologisch) veranderd in 2016 ten opzichte van 2015?

☒ toegenomen
☐ gelijk gebleven
☐ afgenomen

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/BIPagHan.asp

Duurzaam gecertificeerde cacao

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

 Centraal Bureau voor de Statistiek

Verwerking en verkoop van cacao

Geef aan met hoeveel procent het totaal aan cacao-producten met de door het ministerie erkende keurmerken (UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade/Max Havelaar, Tony's Chocolonely 100% slaafvrij en/of Organic/biologisch) is toegenomen in 2016 ten opzichte van 2015?

☒ minder dan 10%
☐ 10 - 24%
☐ 25 - 49%
☐ 50% of meer

Vorige Volgende

Help Onderbreken Printversie

Duurzaam gecertificeerde cacao - Mozilla Firefox

https://ppvragenlijst.cbs.nl/CACAO15/8/PagHan.asp

**Duurzaam
gecertificeerde cacao**

2016

invullen voor 6 januari 2017

Testpersoon 3

Gebruikersnummer:
1000 - 0003

Centraal Bureau voor de Statistiek

Contactinformatie

Met wie kan het CBS contact opnemen over de ingevulde gegevens?

Naam contactpersoon bij uw bedrijf

Telefoonnummer

E-mailadres

Bedankt voor het invullen.

[< Vorige](#)

[Volgende >](#)

Help

Onderbreken

Printversie

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2017–2018	2017 tot en met 2018
2017/2018	Het gemiddelde over de jaren 2017 tot en met 2018
2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2017 en eindigend in 2018
2015/'16–2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2015/'16 tot en met 2017/'18

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie en visualisatie, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2018.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.